

GÖRANDETS PEDAGOGIK

HARRIET JOBBADE SOM BILDLÄRARE på Högbykolan i Hemse. Där provade hon och samhällslärarkollegan PG Werkelin ut den pedagogik som bara ett par år senare skulle gälla på Stavgård. Det visste de inte då, för Stavars skatt låg fortfarande i jorden och lägerskolan var inte ens en dröm.

På en del av arbetstiden ledde Harriet och PG ”Fritt valt arbete” för en grupp ur årskurs åtta. I läroplanen för den då ganska nya grundskolan hade man avsatt tid varje vecka för att eleverna i grupper skulle arbeta med något som särskilt intresserade dem och gärna något som förde eleverna närmare samhället.

Dags för planering. Den skedde i anslutning till tv-programmet Onedinlinjen, som sändes på onsdagar klockan 20, från 1972 och en massa år framåt. Det var en omåttligt populär tv-serie producerad av BBC, i 91 avsnitt om 50 minuter, som utspelade sig i skeppsredarmiljö i Liverpool.

PG och Harriet bodde nära varandra i Burs respektive Rone. PG hade en minimal tv, som kallades Pricky Mouse för att han hade målat den rödprickig.

– Harriet kom över för att kolla på Onedinlinjen. Hon hade med sig en flaska Vapnets konjak. Hon tog på sig min skepparmössa. Fram med två glas! Sen satte vi oss på var sin sida av bordet, kollade Onedinlinjen och började spåna. Alla idéer för det vi sedan gjorde kom med Onedinlinjen.

PG bläddrar i arkivmaterialet till teaterföreställningen "Det stora steget", som eleverna vid Högby-skolan på Hemse satte upp på 1980-talet. Manus, dekor, scenografi, musik, allt gjorde de själva med stöd av Harriet, PG och ytterligare några lärare. En professionell regissör kom och stämde av med dem.

De drack konjak och pratade om hur de skulle väcka elevernas nyfikenhet. De blev lite dragna. Det lossnade, idéerna flödade. Sen körde Harriet hem på små bakvägar i sin gröna Golf, för det här var innan den röda Duetten. Så där höll de på onsdag efter onsdag, skepparmössa på, konjak, planering. Torsdag morgon klockan åtta var det sedan dags för "Fritt valt arbete" med 8:orna.

Första försöket: De sa åt eleverna att rota hemma i köket och på vindar efter grejor som de skulle kunna bygga instrument av. De använde gamla kastruller, tavelramar, tvättbräden, brödrostar, vad som helst och de skrev en låt. Det var början. De hade fått kontakt med ungarna och deras kreativitet.

Ännu var de bara på väg mot den görandets pedagogik som skulle bli deras inriktning. Men Harriet hade i alla klart för sig vad som saknades: "Det är för lite tango i skolan."

Harriets och PG:s idé var att eleverna skulle undersöka hur konst och samhälle hänger ihop, eller inte gör det. Hur får man 15-åringar att upptäcka det? I varje fall inte genom att föreläsa. Nu hade de en början; gruppen hade skapat instrument, gjort en låt och de hade upptäckt att de kunde göra grejor tillsammans. Harriet och PG drack konjak och spånade vidare.

En ingång till att förstå vad konst är, tänkte de, är att våra vardagsföremål inte bara är funktionella utan också utsmyckade. Hur länge har det varit så? I bondesamhället, på bronsåldern? Harriet var fascinerad av järnålder och vikingatid. Kunde de bli teman för det fritt valda arbetet?

De tog med eleverna till Fornsalen i Visby för att studera bildstenar och mönster på svärd och krukor. Det här var första insikten för eleverna. Aha, konst fanns på järnåldern. Vad är nästa steg? Om eleverna själva gör forntida föremål ökar deras förtrogenhet med det samhälle där originalen hade skapats. Använder man också sedan föremålen kommer man ännu närmare järnålderns vardag. Kunde man tänka.

Några av eleverna tummade upp krukor. Andra täljde träslevar. Några andra sydde särkar av juteväv. Ett par elever ristade in drakmönster på skaften till moraknivar. En elev gjorde ett eget skaft, i flera lager av sjödränkt ek och ask.

En dag står eleverna i trappen utanför teckningssalen och väntar på att få gå in till lektionen. Nu var papper spänt över dörröppningen. Någon inne i rummet skar upp en skåra. Nu kunde de, en efter en, tränga sig genom den in till lektionen. Därinne stod bänkarna staplade på varandra på högkant. De hade blivit väggar i ett långhus. I ena änden av rummet fanns ett altare.

De hade anlänt till Valhall. De skulle förbereda ett gästabud. Några skulle måla väggdekorationer. Andra fick i uppgift att baka en sockerkaka i keramikugnen. Några plockade blommor i rabatter utanför. En remsa papper på golvet markerade bord. De satt på golvet.

När de höll på med allt det här hördes en mörk röst bakom altaret. Det var vikingahövdingen Stavar som berättade att han hade haft en gård vid Bandelundaviken i Burs socken. Att han förvärvat stora rikedomar under resor österut. Men norska vikingar hade kommit för att plundra hans gård. Han och hans män besegrades. Men Stavar hade gömt undan sitt silver i jorden. Plundrarna hittade aldrig skatten.

Det här var introduktionen till att de under pingsthelgen det året, 1975, skulle bo över vid Bandelundaviken. Nu skulle de få användning av de vikingainspirerade föremål de tillverkat. De skulle laga mat över öppen eld. Bo i vindskydd, få ljus från facklor och vaxljus. Hämta vatten i en bröie. De skulle äta med träskedarna ur skålar de själva gjort.

Det skulle också visa sig att de den helgen skulle finna Stavars skatt, men det visste varken de eller någon annan.

Idag kan man häpna över vad skolan ställde upp med för femtio år sedan. Två lärare för en extraaktivitet, gott om arbetsmaterial, frihet att forma undervisningen. Men det var en tid med stort intresse för att förnya skolan. Några år tidigare hade grundskolan införts. Folkskola, realskola och fortsättningsskola avskaffades. Nu skulle alla elever få samma undervisningsplan. Skolan demokratiserades. Det gick att få fram pengar för försöksverksamheter.

Högby skolan var en realskola som nu blivit grundskola med många fler elever och alla inte lika studiemotiverade. En del av de gamla lärarna var kvar, men det hade också kommit in unga lärare, som